

Аліна ГАРКУША

доцент кафедри кримінального процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВИКОНАННЯ ПРАЦІВНИКАМИ ОПЕРАТИВНОГО ПІДРОЗДІЛУ ОРГАНУ, ПІДРОЗДІЛУ ПОЛІЦІЇ ДОРУЧЕНЬ СЛІДЧИХ ТА ДІЗНАВАЧІВ

У сучасних умовах, пов'язаних із запровадженням воєнного стану, становище з криміногенною обстановкою в Україні вимагає принципово нових підходів щодо організації взаємодії суб'єктів (учасників) кримінального провадження, зокрема і під час досудового розслідування.

Така взаємодія слідчого (дознавача) з іншими суб'єктами (учасниками) кримінального провадження – це діяльність з керівною роллю слідчого (дознавача), яка націлена на реалізацію та виконання завдань кримінального судочинства, в свою чергу узгоджена за метою, місцем та часом, змістом, за умови ефективного використання наявних механізмів, а також правових засобів. Така діяльність характеризується такими особливостями: нормативною урегульованістю; узгодженістю дій за метою, місцем, часом, засобами та змістом; спрямованістю діяльності суб'єктів на вирішення конкретних завдань розслідування, які зумовлюються характером слідчої ситуації, що склалася за відповідних умов; специфічністю повноважень та урахуванням методів і засобів, властивих суб'єктам. Під час розкриття та розслідування, а також виявлення кримінальних правопорушень особливо важлива роль дісталася органам досудового слідства та дізнання. Саме вони в повному обсязі забезпечують організацію, взаємодію і проведення в короткі терміни досудове розслідування та здійснюють при цьому ефективну взаємодію з іншими органами, підрозділами й суб'єктами кримінального провадження. Одним з основних завдань кримінального провадження є забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінального правопорушення з тим, щоб кожний, хто його вчинив, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини (ст. 2 КПК України).

Згідно із нормами ст. 40-40¹, 41 КПК України під час досудового розслідування кримінальних правопорушень слідчий, дознавач уповноважений в межах своєї компетенції повинен надати відповідному оперативному підрозділу доручення на проведення слідчих (розшукових) дій (далі – СРД) та негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД) [1]. Зазначене зумовлене необхідністю забезпечення досягнення завдання кримінального провадження, а саме швидке та повне розслідування, а також залучення досвідчених фахівців з оперативних підрозділів, які по перше

мають спеціальну техніку для проведення насамперед НСРД, а також певний досвід в їх реалізації.

Згідно з Великим українським тлумачним словником сучасної української мови доручення визначено як:

1) документ, що дає кому-небудь право діяти від імені особи, яка видала цей документ; довіреність;

2) дію за значенням доручати; справу, доручену кому-небудь; завдання. Слово «доручати» тлумачиться як покладати на когось виконання чого-небудь [2].

Національним законодавством заборонено доручати слідчим (дізнавачем) оперативному підрозділу (працівнику оперативного підрозділу – члену СОГ) не конкретизованих доручень та доручень без встановленого строку їх виконання, а також доручень, в якому зазначено інші процесуальні дії, а не СРД.

Зі свого боку, слідчий (дізнавач) надає доручення для виконання уповноваженим оперативним підрозділам Національної поліції України під час досудового розслідування злочинів, а дізнавач надає доручення уповноваженим оперативним підрозділам поліції під час досудового розслідування кримінальних проступків. Працівники оперативних підрозділів не мають права здійснювати СРД та НСРД в кримінальному провадженні за власною ініціативою, або самотійно звертатися із клопотанням до слідчого судді чи прокурора. Доручення слідчого (дізнавача) є обов'язковими для виконання оперативним підрозділом.

За загальним правилом доручення, які даються оперативному підрозділу для виконання, підлягають подальшій реєстрації в канцелярії територіального органу, підрозділу Національної поліції України, а потім підлягають передачі в порядку, передбаченому нормативно-правовим актом про організацію діловодства. У дорученні зазначається найменування кримінального провадження, його реєстраційний номер та дата початку досудового розслідування; правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) КК України; короткий виклад фактичних обставин кримінального правопорушення; конкретний перелік слідчих (розшукових) дій чи негласних слідчих (розшукових) дій, які необхідно виконати; а також інші відомості, необхідні для виконання цих дій.

Норми КПК України не визначають конкретні строки виконання доручення слідчого, дізнавача. Окремі питання виконання працівниками оперативних підрозділів доручень слідчого, дізнавача врегульовано Інструкцією з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, затвердженою наказом МВС України від 7 липня 2017 р. № 575. В тексті Розділу VI «Виконання працівниками оперативного підрозділу органу, підрозділу поліції доручень слідчих про проведення слідчих (розшукових)

дій та негласних слідчих (розшукових) дій». передбачено, що «не допускається надання слідчим, дізнавачем оперативному підрозділу (працівнику оперативного підрозділу – члену СОГ) неконкретизованих доручень та доручень без встановленого строку їх виконання». Тобто для виконання слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій слідчий, дізнавач може самостійно, виходячи з обставин кримінального провадження, встановити певний строк і вимагати від працівника оперативного підрозділу повідомлення про результати їх виконання [3]. Отже, якщо подальше виконання доручень слідчих (дізнавачів) не можливо здійснити у визначений строк, то треба погодити інший строк зі слідчим чи дізнавачем

Матеріали виконання доручення слідчого (дізнавача) надсилаються до органу досудового розслідування разом із супровідним листом залежно від рівня органу досудового розслідування за підписом керівника структурного підрозділу апарату центрального органу управління поліцією, керівника територіального органу поліції, керівника міжрегіонального територіального органу поліції, керівника територіального (відокремленого) підрозділу, яким виконувалося доручення слідчого (дізнавача). Указані матеріали реєструються в канцелярії відповідного органу, підрозділу поліції.

Контроль за виконанням доручень слідчих (дізнавачів) працівниками оперативних підрозділів територіального органу, підрозділу поліції покладається на керівника територіального органу, підрозділу Національної поліції України, який зобов'язаний:

- 1) визначати конкретних осіб із числа працівників оперативних підрозділів, на яких покладаються обов'язки з виконання доручень слідчих (дізнавачів) (за винятком доручень, які надаються працівникам оперативного підрозділу, включеним до складу СОГ);
- 2) визначати шляхом видання наказу конкретних осіб із числа працівників оперативних підрозділів, на яких покладаються обов'язки щодо ведення обліку доручень слідчих (дізнавачів) для їх своєчасного виконання;
- 3) щотижня під час оперативних нарад керівництва територіального органу, підрозділу поліції інформувати про стан виконання доручень слідчих (дізнавачів) [3].

Після виконання доручення слідчого (дізнавача) керівник ОДР перевіряє відповідні матеріали і в разі неякісного виконання доручення має право повернути їх для усунення всіх недоліків.

У разі потреби проведення окремих слідчих (розшукових) дій на території іншої держави слідчий (дізнавач) за погодженням з прокурором надсилає до уповноваженого (центрального) органу України запит про міжнародну правову допомогу у кримінальному провадженні відповідно до розділу IX «Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження» КПК України. Під час ухвалення рішення про направлення цього запиту уповноваженому (центральному) органу запитуваної сторони

слідчий (дознавач) інформує про направлення запиту про міжнародну правову допомогу Департамент Інтерполу та Європолу Національної поліції України.

У разі потреби проведення досудового розслідування обставин кримінальних правопорушень, вчинених на території декількох держав або таких, що порушують інтереси цих держав, слідчий відповідно до ст. 571 КПК України направляє запит до Офісу Генерального прокурора, який розглядає та вирішує питання про створення спільної слідчої групи. Про ухвалення рішення щодо створення такої групи слідчий інформує Департамент міжнародного поліцейського співробітництва Національної поліції України.

Отже, підсумовуючи, треба зазначити, що виконання працівниками оперативного підрозділу органу, підрозділу поліції доручень слідчих (дознавачів) про проведення СРД та НСРД здійснюється лише в межах наданих доручень. Доручення слідчого, дізнавача є обов'язковими до виконання оперативними підрозділами.

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 01.08.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 12.09.2025).

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : Перун, 2009. С. 345.

3. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : наказ МВС України від 07.07.2017 № 575. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text> (дата звернення: 12.09.2025).

Михайло ДУМЧИКОВ

доцент кафедри кримінально правових
дисциплін та судочинства

Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету,
доктор юридичних наук, доцент

ВИКОРИСТАННЯ ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ (OSINT) У ПРОЦЕСІ ДОКУМЕНТУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ: ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ТА ПРОБЛЕМИ ДОПУСТИМОСТІ ДОКАЗІВ

Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України, розпочата 24 лютого 2022 року, створила безпрецедентні виклики для системи документування та розслідування воєнних злочинів. Станом на серпень 2025 року Офіс Генерального прокурора України зареєстрував понад